

جمهوری اسلامی ایران
مجلس شورای اسلامی

دوره یازدهم سال اول

تاریخ چاپ

شماره چاپ

شماره ثبت ۳۲۹

شورای عالی استان‌ها

اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۲۰

کمیسیون های ارجاعی

	اصلی:
	فرعی: -

معاونت قوانین

باسمه تعالی

شماره:

تاریخ:

هیأت رئیسه محترم مجلس شورای اسلامی

رئیس شورای عالی استان‌های کشور

معاونت حقوقی ریاست جمهوری
معاونت حقوقی و امور مجلس
معاونت حقوقی و امور مجلس
معاونت حقوقی و امور مجلس

امروزه یکی از مهم ترین دغدغه های محیط زیستی در جهان ساماندهی مدیریت و دفع مناسب پسماند است . مدیریت پسماند یا مدیریت چرخه مواد یکی از محور های اصلی توسعه پایدار است و هر بی توجهی در این زمینه خسارت جبران ناپذیری به اکو سیستم طبیعی وارد خواهد کرد. این توجهات می بایست شامل انجام تمهیدات مدیریتی نظیر کاهش و به حداقل رساندن تولید پسماندها در مبداء^۱، تولید کالاهائی با قابلیت بازیافت بیشتر و سهل تر، تفکیک و جمع آوری صحیح، بازیابی و دفع اصولی آنها باشد. کاهش آلودگی ها، بازیابی و استفاده مجدد از پسماند ها، تولید محصولات سازگار با محیط زیست، افزایش راندمان مصرف مواد اولیه و کاهش پسماند ها از زاویه کلان اقتصادی توجیه پذیر و قابل بررسی است و معمولاً باعث افزایش سود اقتصادی در سطح خانواده ها، واحد های صنعتی و لایه های متنوع اجتماعی می گردد. مدیریت صحیح پسماندهای صنعتی غالباً شامل مراحل مختلفی است حذف، تفکیک و یا کاهش مقدار پسماند در مبداء^۲، بازیابی پسماندها، تصفیه پسماندها قبل از دفع و در پایان و به عنوان آخرین گزینه دفع پسماند ها، انجام عملیات دفن از اقداماتی است که باید در مدیریت هوشمندانه، مدیرانه و مسئولانه پسماندها در نظر گرفته شود. در ایران سالیانه حدود ۱۸ میلیون تن زباله تولید می شود که نمایانگر سرانه بالای تولید زباله در کشور در مقایسه با میانگین جهانی است. یکی از مهم ترین ابزار های مدیریتی به منظور دفع مناسب و بهداشتی پسماند، استفاده از قوانین و مقررات مرتبط است. تصویب قانون مدیریت پسماند در سال ۱۳۸۳ گام بزرگی در راستای به کار گیری این ابزار در دفع مناسب پسماند در کشور به شمار می آید تا پیش از تصویب این قانون وظیفه نظیف معابر و تعیین مراکز دفع پسماند بر عهده شهرداری بود و در خصوص مراحل مختلف مدیریت پسماند از جمع اوری تا حمل زباله به مراکز دفع پسماند قانون مدونی وجود نداشت. وضعیت مطلوب مدیریت پسماندها در سند چشم انداز ۱۴۰۴ نیز پیش بینی به نحوی که کلیه پسماندهای ویژه، عفونی و بیمارستانی ابتدا خنثی سازی، بی خطر سازی و سپس دفع و کلیه پسماندهای عادی تفکیک و بازیافت خواهند شد و قانون مدیریت پسماند به طور کامل اجرا و کلیه مراکز دفن سنتی کشور احیا خواهند شد. در سند ملی محیط زیست مصوب سال ۱۳۹۱ نیز به موضوع پسماند و استفاده از فناوری نوین بازیافت و احیا و بهره برداری مجدد از پسماند شهری، روستایی، صنعتی و کشاورزی و استفاده از ابزارهای اقتصادی برای بهره وری در مدیریت پسماند توجه شده است. متأسفانه با وجود تصویب سیاستها و قوانین موجود، وجود برخی از عوامل بازدارنده کارایی مناسب قوانین را دچار اخلال کرده است. ناچیز بودن میزان جریمه تعیین شده، تمرکز حقوق کیفری بر اشخاص حقیقی و کم توجهی به اشخاص حقوقی، نادیده گرفتن دیدگاه تخصصی و علمی در ماهیت قوانین، تداخل وظایف سازمان های مختلف، ضعف سیستم نظارت، عدم تامین منابع مالی و تخصیص اعتبارات لازم جهت اجرایی شدن طرحها طی زمانبندی اعلام شده، عدم توان تخصصی لازم در امور مدیریت پسماند کشور به

دلیل تنوع پسماند های تولیدی، عدم وجود نقشه راه اجرایی مصوب، عدم تعریف شاخص های عملکرد دستگاه های اجرایی مناسب در امور مدیریت پسماند، عدم وجود آمار و اطلاعات کمی و کیفی، عدم استفاده از تخصص و سرمایه گذاری بخش خصوصی، عدم سیستم یکپارچه دریافت عوارض شهری و جرایم و بهای خدمات شهری، ضعف فعالیت آموزشی و فرهنگ سازی در این حوزه موجب عدم اجرای دقیق قانون و سر در گمی دستگاه های اجرایی به دلیل ناهماهنگی گردیده است. در حال حاضر در کشور، مدیریت پسماند با چالش هایی مواجه است که در ذیل به برخی از مهمترین آنها اشاره میشود: ضعف در ساز و کار حقوقی در تحقق الگوی مناسب مصرف و کاهش تولید پسماند، تفکیک پسماند از مبدأ، جمع آوری و نقل و انتقال پسماندهای شهری، ویژه و روستایی به ویژه در حرائم با تداخلات مدیریتی. ضعف در تحقق حمایت مالی و قانونی دولت از مدیریتهای اجرایی پسماند با توجه به هزینه های بالای مدیریت پسماند ضعف در تحقق برنامه های اجرایی به دلیل ابهامات قانونی مدیریت پسماند عادی شده و ویژه توسط شهرداریها ضعف در توسعه کاربرد پسماندهای بازیافتی و خرید تضمینی این محصولات (نظیر کمپوست، محصولات پلاستیکی و لاستیکی، کاغذ و فلز آهنی و غیر آهنی) عدم تحقق ضوابط مدیریت پسماندهای کشاورزی (عدم تفکیک پسماندهای داروها و هورمونهای دامی و امحای زیستمحیطی آنها) نارسایی در مدیریت پسماندهای کشاورزی، باغی و زراعی در بخش روستایی ضعف قانونی در الزام حمایت از واحدهای بازیافت کننده توسط وزارت صنعت و معدن و تجارت ضعف در آمار و اطلاعات کمی و کیفی پسماندها و بانک اطلاعاتی جامع پسماندها در کشور در تولید و واردات کالاهای الکتریکی و الکترونیکی و پسماندهای ویژه ضعف در تخصیص اعتبار جهت تامین امکانات، نیروی متخصص و دانش فنی کافی در کشور برای مدیریت اجرایی پسماندهای عادی و ویژه. ضعف در ضمانت اجرایی و برخورد با متخلفین در حوزه مدیریت پسماند و مخاطرات زیست محیطی منتج نارسایی در فقدان سایتهای مدیریت پسماندهای ویژه استانها توسط استانداریها نارسایی در اخذ تعرفه پسماند عفونی از پسماند بیخطر شده (عادی شده) توسط برخی از شهرداریها در حمل و نقل و دفن پسماند فوق (برخلاف قوانین جاری کشور مخلوط کردن پسماند بیخطر شده با پسماندهای ویژه در بسیاری از موارد توسط شهرداریها و، در نتیجه بیحاصل شدن تلاش بیمارستانها برای تفکیک و بیخطر کردن پسماند) عدم وجود سایتهای دفع پسماندهای ویژه (از جمله برای پسماندهای دارویی و شیمیایی) در استانهای کشور (فقدان سایتهای مذکور مدیریت پسماندهای صنعتی و ویژه را با مشکلات بهداشتی و زیست محیطی مواجه کرده است. ضعف در مدیریت پسماندهای صنعتی در کشور و پایش آلاینده های آلی پایدار (و سرطانزا) در زبالهسوزها عدم وجود رویکرد اصولی دفع پسماند متناسب با ملاحظات سرزمینی نارسایی در تنظیم ضوابط و شیوهنامه های مدیریت اجرایی جزء ویژه پسماند خانگی، مشکلات بهداشتی و زیست محیطی محلهای دفن پسماند در کشور، ضعف در توجه به تفاوت شرایط اکوسیستمها و رطوبت بالا و هزینه های بالای سرمایه گذاری و نگهداری متناسب با شرایط منطقه از مهمترین چالش های قانونی در خصوص مدیریت پسماند میتوان به موارد ذیل اشاره کرد: ابهام در نقش سازمان صدا و سیما به عنوان متولی فرهنگ سازی از طریق رسانه

ملی عدم یکپارچگی و هماهنگی فرابخشی و تدقیق مسئولیت های قانونی و ضمانت اجرای آن ها در قانون وجود ابهامات قانونی و آیین نامه ای عدم توجه به آموزش و مشارکت های شهروندی ضعف در نظارت بر اجرای مفاد قانون طبق ماده ۸ نامه اجرایی تولیدکنندگان پسماند عادی و اشخاص حقیقی و حقوقی مسئول مراکز و مجتمع می هایی که پسماند عادی تولید کنند از قبیل ساکنین منازل، مدیران و متصدیان مجتمع شهرک ها و ها، اردوگاه ها، سربازخانه مجتمع- ها، واحدهای تجاری، خدماتی، آموزشی، تفریحی و تفرجگاهی در قبال مدیریت اجرایی پسماند عادی پاسخگو بوده و ملزم به رعایت مقررات و شیوه نامه آیین های شیوه نامه هستند. این در حالی است که شیوه نامه ای در آیین نامه برای این منظور است، به تصویب نرسیده یا ضرورت دارد صندوق ملی محیط زیست به فوریت با توجه به نقش کلیدی آن در اجرای ماده ۱۲ آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند تشکیل شود. همچنین اجرای ماده ۹ آیین نامه اجرایی در خصوص جداسازی، ذخیره و انتقال نخاله های ساختمانی و ماده ۳۰ آیین نامه مذکور مبنی بر سوزاندن پسماند در محیط آزاد یا در پسماند سوزی استاندارد، ضمانت اجرایی لازم را ندارد. لذا در راستای حفاظت از منابع آب و خاک کشور در مقابل اثرات منفی ناشی از سوء مدیریت پسماندها، کاهش فشار بر محیط زیست، ارتقاء سلامت عمومی و بهداشت جامعه، رفع نقاط ضعف شناسایی شده موجود در قوانین و مقررات جاری مرتبط با مدیریت اجرائی و نظارتی پسماندها، رفع نقاط ضعف شناسایی شده موجود در سامانه مدیریت کلان پسماندها، تعیین مجموعه اقدامات شفاف و هدف مند در هر یک از دستگاه های اجرائی در راستای تحقق اهداف کلان مدیریت پسماندهای کشور، ایجاد همگرایی و تمرکز در مدیریت نظارتی و اجرائی پسماندهای کشور، ایجاد شرایط و بستر مناسب در توسعه فناوری های نوین با هدف پرهیز از تولید پسماند و استقرار چرخه حیات پسماندها، کمیسیون سلامت، محیط زیست و خدمات شهری و روستایی شورای عالی استانها ضمن تشکیل کمیته اصلاح قانون مدیریت پسماند متشکل از نمایندگان وزارتخانهها و دستگاههای متولی شامل سازمان حفاظت محیط زیست، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان شهرداری ها و دهیاری ها، وزارت صنعت، معدن و تجارت وزارت جهاد کشاورزی، سازمان مدیریت پسماند شهر تهران و مشاورین کمیسیون سلامت، محیط زیست و خدمات شهری و روستایی نسبت به بررسی نارساییهای موجود در این قانون پرداخته و ضمن اعلام نظر از دستگاه های مذکور و شوراهای سراسر کشور نسبت به ارائه طرح «اصلاح قانون مدیریت پسماند» به شرح ذیل پرداخته است.

عنوان طرح: اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۲۰

متن قانون فعلی (مصوب ۱۳۸۳)	متن اصلاحیه شورای عالی استان ها
<p>ماده ۱- جهت تحقق اصل پنجاهم (۵۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها و مدیریت بهینه آنها، وزارتخانه و سازمان ها و موسسات و نهادهای دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام می باشد و کلیه شرکت ها و موسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی، موظفند سیاستها و مقررات مقرر در این قانون را رعایت نمایند.</p>	<p>ماده ۱- جهت تحقق اصل پنجاهم (۵۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها، پیشگیری و کاهش حداکثر تولید پسماند از طریق الگوی صحیح مصرف و مدیریت بهینه آن با همکاری و جذب مشارکت عمومی، کلیه دستگاه های موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری و کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی، موظفند سیاستها و مقررات مقرر در این قانون را رعایت نمایند.</p>
<p>ماده ۲- عبارات و اصطلاحاتی که در این قانون به کار رفته است، دارای معانی زیر می باشد:</p>	<p>-</p>
<p>الف- سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست</p>	<p>-</p>
<p>ب- پسماند: به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته می شود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل فعالیت انسان بوده و از نظر تولید کننده، زاید تلقی می شود. پسماندها به پنج گروه تقسیم می شوند:</p> <p>۱- پسماندهای عادی: به کلیه پسماندهایی گفته می شود که به صورت معمول از فعالیت های روزمره انسان ها، شهرها، روستاها و خارج از آن ها تولید می شود، از قبیل زباله های خانگی و نخاله های ساختمانی.</p> <p>۲- پسماندهای پزشکی (بیمارستانی): به کلیه پسماندهای عفونی و زیان آور ناشی از بیمارستان ها، مراکز بهداشتی درمانی، آزمایشگاه های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می شود. سایر پسماندهای خطرناک بیمارستانی از شمول این تعریف خارج است.</p> <p>۳- پسماندهای ویژه: به کلیه پسماندهایی گفته می شود که به دلیل بالا بودن حداقل، یکی از خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال، خوردگی و مشابه آن به مراقبت ویژه نیاز داشته باشد. آن دسته از پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی، کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند، جز پسماندهای ویژه محسوب می شوند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح بند (ب)- پسماند: به مواد زاید جامد، نیمه جامد، مایع (غیر از فاضلاب) و ترکیبات گازی حاصل از فرآیند مدیریت پسماند گفته می شود که از فعالیت اشخاص و یا فعل و انفعالات طبیعی تولید می گردد. طبقه بندی پسماند بر اساس ماهیت و منبع تولید به قرار زیر است:</p> <p><u>طبقه بندی بر اساس ماهیت پسماند:</u></p> <p>۱- عادی: به کلیه پسماندهای حاصل از فعالیتهای روزمره انسان و یا فعل و انفعالات طبیعی در منابع مختلف تولید گفته می شود که به دلیل نداشتن ماهیت مخاطره آمیز، نیاز به مراقبت ویژه و خاص در کلیه مراحل مدیریت نداشته لیکن لازم است بر اساس استاندارد معین و ضوابط محیط زیستی مدیریت شوند.</p> <p>۲- پسماند ویژه: به کلیه پسماندهای حاصل از فعالیت های روزمره انسان و یا فعل و انفعالات طبیعی در منابع مختلف تولید (به جز پسماندهای رادیواکتیو و پرتوزا) گفته می شود که به دلیل واجد بودن و یا بالا بودن حداقل یک از خواص قابلیت انفجار، اکسید کنندگی، قابلیت اشتعال، تحریک کنندگی، زیان رسانی، سمیت، سرطان زایی، خوردگی، عفونت زایی، بیماریزایی، تترائیکسی، موتائیکسی، سایتوتوکسیکی، گاز زایی و تولید ترکیبات ثانویه و عوامل مشابه، باعث ایجاد مخاطرات بهداشتی و زیست محیطی گردیده و نیازمند مراقبت ویژه و خاص در کلیه مراحل مدیریت می باشند.</p>

<p>۴- پسماندهای کشاورزی: به پسماندهای ناشی از فعالیتهای تولیدی در بخش کشاورزی گفته می شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان) محصولات کشاورزی فاسد یا غیرقابل مصرف.</p> <p>۵- پسماندهای صنعتی: به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیتهای صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می شود از قبیل براده ها، سرریزها و لجن های صنعتی.</p>	<p>طبقه بندی بر اساس منبع تولید:</p> <p>۱- پسماند شهری و روستایی</p> <p>میتواند شامل، پسماند تولیدی در منابع خانگی و سکونتی، اداری کسبابی و پیشهای (خدماتی) و تجاری، معابر و میادین عمرانی و ، و پارکهای عمومی، فضای سبز و باغبانی ساختمانی، لجنها در مجاری آب و فاضلاب، چاههای جذبی و تصفیه خانه فاضلاب باشد.</p> <p>۲- پسماند صنعتی</p> <p>به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیت های صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می شود از قبیل براده ها، سرریزها و لجنهای صنعتی.</p> <p>۳- پسماند کشاورزی</p> <p>کشاورزی: به پسماندهای ناشی از کلیه فعالیتهای بخش کشاورزی، زراعت، باغی، دامداری و شیلات گفته می شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان) محصولات فاسد یا غیرقابل مصرف، بقایای مواد مصرفی.</p> <p>۴- پزشکی: به کلیه پسماندهای عفونی و زیان آور ناشی از بیمارستان ها، مراکز بهداشتی، درمانی، آزمایشگاه های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می شود.</p>
<p>ج- مدیریت اجرایی پسماند: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئول برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه می باشد.</p> <p>دفع: کلیه روش های از بین بردن یا کاهش خطرات ناشی از پسماندها، از قبیل بازیافت، دفن بهداشتی، زباله سوزی</p> <p>۲- پردازش: کلیه فرایندهای مکانیکی، شیمیایی بیولوژیکی که منجر به تسهیل در عملیات دفع گردد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح بند (ج)- مدیریت اجرایی پسماند: به کلیه اقدامات مرتبط با برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، تفکیک از مبدا، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت پردازش، دفع و یا دفن پسماند، پایش، آموزش، اطلاع رسانی و فرهنگسازی که توأم با ملاحظات زیست محیطی و بهداشت عمومی که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی انجام میگردد، گفته میشود.</p>
<p>د- منظور از آلودگی، همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و ماده (۱) قانون هوای پاک - مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ است.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح بند (د) به عنوان بند (ه) جدید- منظور از آلودگی، همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ و ماده (۱) قانون هوای پاک - مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ است.</p>
<p>تبصره ۱- پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی و کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص</p>	<p>پیشنهاد حذف تبصره ها از ذیل ماده ۲ مرتبط با تعاریف، و الحاق یک ماده واحده مستقل با محوریت پسماندهای ویژه که شامل کلیه موارد مرتبط با مدیریت پسماندهای پزشکی،</p>

<p>دارند، جز پسماندهای ویژه محسوب میشوند.</p> <p>تبصره ۲- فهرست پسماندهای ویژه از طرف سازمان، همکاری دستگاه های ذیربط تعیین و به تصویب شورا عالی حفاظت محیط زیست، خواهد رسید.</p> <p>تبصره ۳- پسماندهای ویژه پرتوزا، تابع قوانین و مقررات مربوط به خود میباشند.</p> <p>تبصره ۴- لجن های حاصل از تصفیه فاضلاب های شهر و تخلیه چاه های جذبی فاضلاب خانگی در صورتی خشک یا کم رطوبت باشند، در دسته پسماندهای عادی قرار خواهند گرفت.</p>	<p>صنعتی و کشاورزی و نیز آن بخش از عادی که ویژه تلقی میشود، باشد:</p> <p>ماده ۳ الحاقی- سازمان موظف است با همکاری دستگاه های اجرایی ذیربط نسبت به طبقه بندی، شناسایی و فهرست بندی انواع پسماند ویژه بر حسب منابع تولید اقدام و حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب قانون فهرست آن را جهت تصویب به شورای عالی حفاظت محیط زیست ارائه نماید.</p> <p>تبصره ۱- لجنهای حاصل از بسترکانالهای روباز و تصفیه خانههای شهری، روستایی، صنعتی، کشاورزی، و تخلیه چاههای جذبی فاضلاب خانگی با محتوای بالای ۶۰ درصد رطوبت از شمول این قانون مستثنی بوده و میبایست مطابق با قوانین و مقررات مربوطه توسط وزارت نیرو مدیریت گردند.</p> <p>تبصره ۲- ترکیبات گازی حاصل از اماکن، تاسیسات و تجهیزات مدیریت اجرایی پسماند مشمول این قانون بوده و سایر آلودگی های ناشی از این ترکیبات می بایست مطابق با قوانین و مقررات مربوطه توسط سازمان و دیگر دستگاه های اجرایی ذکر شده در قانون کنترل آلودگی هوا مدیریت گردند.</p>
<p>ماده ۳- موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر دستگاه ها حسب مورد، استاندارد کیفی و بهداشت محصولات و مواد بازیافتی و استفاده ها مجاز آن ها را تهیه نماید.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۳ با عنوان ماده ۴: سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری سازمان و دستگاه های اجرایی ذیربط، استاندارد کیفی و بهداشتی محصولات و مواد بازیافتی و استفاده مجاز از آنها و نیز استانداردهای اجرایی شامل احداث، بهره برداری و نگهداری از اماکن، تاسیسات، تجهیزات و ماشین آلات مدیریت پسماند را ظرف مدت حداکثر یکسال از تاریخ تصویب این قانون تهیه و ابلاغ نماید.</p>
<p>ماده ۴- دستگاه های اجرایی ذیربط موظفند جهت بازیافت و دفع پسماندها، تدابیر لازم را به ترتیبی که آیین نامه های اجرایی این قانون مشخص خواهد شد اتخاذ نمایند. آیین نامه اجرایی مذکور می بایستی برگیرنده موارد زیر نیز باشد:</p> <p>۱. مقررات تنظیم شده موجب گردد تا تولید و مصرف پسماند کمتری ایجاد نماید.</p> <p>۲. تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که بازیافت آن ها سهل تر است، فراهم شود و واردات محصولاتی که دفع یا بازیافت پسماند آن مشکل تر است، محدود شود.</p> <p>۳. تدابیری اتخاذ شود که استفاده از مواد اولیه بازیافتی تولید گسترش یابد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۴ تحت عنوان ماده ۵ و الحاق بندهای (ه الی ح) و یک تبصره به این ماده</p> <p>ماده ۴- دستگاه های اجرایی ذیربط موظفند جهت بازیافت و دفع پسماندها، تدابیر لازم را به ترتیب ذیل اتخاذ نمایند.</p> <p>الف- تصویب ضوابط و دستورالعمل های اجرایی مورد نیاز موجب تولید و مصرف، پسماند کمتری گردد.</p> <p>ب- تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که بازیافت آن ها سهل تر است، فراهم و تولید و واردات محصولاتی که دفع یا بازیافت پسماند آن ها مشکل تر است، محدود شود.</p> <p>ج- استفاده از مواد اولیه بازیافتی در تولید گسترش یابد.</p> <p>د- مسئولیت تامین و پرداخت بخشی از هزینه های بازیافت بر عهده تولید کنندگان محصولات قرار گیرد.</p> <p>ه- متولی و ضمانت اجرای در کلیه فرآیندهای مدیریت اجرایی پسماندهای عادی و ویژه</p>

<p>۴- مسئولیت تامین و پرداخت بخشی از هزینه های بازیافت بر عهده تولید کنندگان محصولات قرار گیرد.</p>	<p>اعم از شهری، کشاورزی، صنعتی و پزشکی، از تولید تا جمع آوری، پردازش، دفع و بازیافت تبیین گردد.</p> <p>و- نحوه تحقق مدیریت اجرایی آن بخش از پسماندهای شهری، صنعتی و کشاورزی که ویژه تلقی میشود، تعیین گردد.</p> <p>ز- عملیات تفکیک از مبدا در کلیه سطوح اعم از خانگی، اماکن عمومی، دستگاههای اجرایی، شرکتهای و موسسات خصوصی صورت پذیرد.</p> <p>ح- ضوابطی به منظور حداکثرسازی بازیافت پسماندها و حداقل سازی دفن پسماندها تبیین گردد و در کلیه مراحل مدیریت پسماند از فناوری روز دنیا به جهت بهبود مدیریت اجرایی پسماند استفاده شود.</p> <p>تبصره- سازمان مکلف است نسبت به پایش سالانه و اصلاح و بازنگری مقررات و دستورالعمل های مربوطه با لحاظ تکنولوژیهای روز، اقدام نماید.</p>
<p>ماده ۵- مدیریت های اجرایی پسماندها موظفند براساس معیارها و ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی تحت نظارت آن ها تامین و تضمین شود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۵ تحت عنوان ماده ۶ جدید</p> <p>ماده ۶: به منظور مدیریت اجرایی پسماندها کلیه دستگاهها موظفند براساس دستورالعمل اجرایی که از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ظرف مدت ۶ ماه تدوین و ابلاغ می گردد، ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی و محیط زیست تحت نظارت آن ها تامین و تضمین شود.</p>
<p>ماده ۶- سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران سایر رسانه هایی که نقش اطلاع رسانی دارند و همچنین دستگاه های آموزشی و فرهنگی، موظفند جهت اطلاع رسانی و آموزش، جداسازی صحیح، جمع آوری بازیافت پسماندها، اقدام و با سازمان ها و مسئولین مربوط همکاری نمایند.</p>	<p>-</p>
<p>تبصره - وزارتخانههای جهاد کشاورزی، صنایع و معادن کشور و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور کاهش پسماندهای کشاورزی، موظفند نسبت به اطلاع رسانی و آموزش روستاییان و تولید کنندگان، اقدام لازم را به عمل آورند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۶ تحت عنوان ماده ۷ و اصلاح تبصره و الحاق ۲ تبصره:</p> <p>ماده ۷- سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران با همکاری کلیه دستگاههای آموزشی و فرهنگی و دستگاههای مکلف در این قانون موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب این قانون، ساز و کار اجرایی مرتبط با اطلاع رسانی و آموزش در حوزه تفکیک، جمع آوری، بازیافت پسماندها و توسعه کسب و کار برای استفاده مجدد از مواد بازیافتی را تدوین و به تصویب وزارت کشور برساند.</p> <p>تبصره ۱- سازمان صدا و سیما موظف است درخواستهای تبلیغاتی، آموزشی و اطلاع رسانی در حوزه مدیریت پسماند را با لحاظ حداقل ۵۰ درصد تخفیف در تولید، پخش و انتشار در</p>

	<p>اولویت اجرایی خود قرار دهند.</p> <p>تبصره ۲: وزارت کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی، صنعت، معدن و تجارت و کلیه شهرداریها و دهیاریها موظفند به منظور کاهش پسماندهای شهری و روستایی، صنعتی، کشاورزی و پزشکی، عادی و ویژه نسبت به اطلاع رسانی و آموزش تولید و مصرفکنندگان، اقدام لازم را به عمل آورند.</p> <p>تبصره ۳: کلیه دستگاههای اجرایی موظفند به منظور کاهش تولید پسماند در محدوده اجرایی خود نسبت به اطلاع رسانی و آموزش کارکنان و مراجعین مربوطه اقدام لازم را به عمل آورند.</p>
<p>ماده ۷- مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی ویژه در شهرها و روستاها و حریم آن ها به عهده شهرداری و دهیاری ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری ها و دهیاری ها به عهده بخشداران می باشد مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی ویژه به عهده تول کنندة خواهد بود. در صورت تبدیل آن به پسماند عادی به عهده شهرداری ها، دهیاری ها و بخشداران خواهد بود.</p> <p>تبصره - مدیریت های اجرایی می توانند تمام یا بخشی عملیات مربوط به جمع آوری، جداسازی و دفع پسماند را به اشخاص حقیقی و حقوقی واگذار نمایند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۷ تحت عنوان ماده ۸ اصلاح تبصره آن:</p> <p>ماده ۸: مدیریت اجرایی کلیه پسماندهای تولیدی از منابع شهری/روستایی، کشاورزی و صنعتی در شهرها و روستاها و حریم آن ها به عهده شهرداری و دهیاری ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری ها و دهیاری ها به عهده بخشداران می باشد.</p> <p>تبصره - شهرداری، دهیاری، بخشداران در خصوص پسماند عادی و ویژه می توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع آوری، جداسازی و دفع پسماندها را به پیمانکارانی (اشخاص حقیقی و حقوقی) که دارای تاییدیه فنی و زیست محیطی از مراجع ذیصلاح بوده از طریق مناقصه واگذار نمایند.</p>
<p>ماده ۸- مدیریت اجرایی می تواند هزینه های مدیریت پسماندها را از تولید کننده پسماند با تعرفه ای که ط دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی حسب نوع پسماند تعیین می شود، دریافت نموده و فقط صرف هزینه های مدیریت پسماند نماید.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۸ تحت عنوان ماده ۹ و الحاق ۲ تبصره:</p> <p>ماده ۹: شهرداریها، دهیاریها و بخشدارانها موظفند بهای خدمات مرتبط با مدیریت پسماندها را از تولید کننده پسماند طبق تعرفه پیشنهادی شوراهای اسلامی شهر و روستا و دستورالعمل ابلاغی وزارت کشور بر حسب نوع پسماند، دریافت نموده و هزینههای دریافت شده را صرفاً جهت مدیریت پسماند مصرف نمایند.</p> <p>تبصره ۱: دستگاههای اجرایی موظف در این قانون، مکلفند ساز و کار و سیاستهای تشویقی به منظور تفکیک از مبدا در واحدهای مختلف تولیدی را تنظیم و اعمال نمایند.</p> <p>تبصره ۲: در صورت تصویب تعرفه به میزان کمتر از تعرفه تعیین شده، شوراهای اسلامی شهر و روستا موظف به تامین ما به التفاوت این تعرفه از محل منابع درآمدی شهرداریها و پیش بینی آن در بودجه سالانه شهرداری میباشند.</p>
<p>ماده ۹- وزارت کشور با هماهنگی سازمان، موظف است برنامه ریزی و تدابیر لازم برای جداسازی پسماندها</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۹ تحت عنوان ماده ۱۰ و الحاق یک تبصره:</p> <p>سازمان با همکاری سایر دستگاههای اجرایی ذیربط، موظف اند بر اساس کلیه ملاحظات</p>

<p>عادی را به عمل آورده و برنامه زمان بندی آن را تدوین نماید. مدیریت های اجرایی مندرج در ماده (۷) این قانون موظفند در چارچوب برنامه فوق و در مهلتی که در آیین نامه اجرایی این قانون، پیش بینی می شود، کما یر پسماندهای عادی را به صورت تفکیک شده جمع آورده و باز یافت یا دفن نمایند.</p>	<p>اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و زیست محیطی، نسبت به تدوین برنامه راهبردی جامع مدیریت پسماند کشور (شامل تولید، ذخیره سازی، جمع آوری، جدا سازی حمل و نقل، باز یافت، پردازش و دفع) به تفکیک استانی و با لحاظ شرایط اقلیمی و مقتضیات محلی حداکثر ظرف مدت یکسال اقدام و اصلاحات مورد نیاز را در آیین نامه اجرایی این قانون اعمال نماید.</p> <p>تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است اعتبارات لازم برای اجرای برنامه موضوع این ماده را در بودجه سنواتی لحاظ نماید.</p>
<p>ماده ۱۰- وزارت کشور موظف است در اجرای وظایف مندرج در این قانون، ظرف مدت شش ماه پس از تصویب این قانون، نسبت به تهیه دستورالعمل تشکیلات ساماندهی مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداری دهیاری ها و بخشداری ها اقدام نماید.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۰ تحت عنوان ماده ۱۱:</p> <p>وزارت کشور موظف است حداکثر ظرف مدت شش ماه پس انجام مطالعات راهبردی، نسبت به تدوین دستورالعمل ساماندهی تشکیلات و مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداریها، دهیاریها و بخشداری ها اقدام نماید.</p>
<p>ماده ۱۱- سازمان موظف است با همکاری وزارتخانه ها بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (در مورد پسماندها پزشکی)، صنایع و معادن، نیرو و نفت (در مورد پسماندهای صنعتی و معدنی)، جهاد کشاورزی (در مورد پسماندهای کشاورزی) ضوابط و روش های مربوط مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین و در شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب برساند، وزارتخانه ها مذکور مسئول نظارت بر اجرای ضوابط و روش های مصوب هستند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۱ تحت عنوان ماده ۱۲:</p> <p>سازمان موظف است با همکاری دستگاههای اجرایی ذیربط ظرف مدت حداکثر ۶ ماه از تصویب این قانون، ضوابط، شیوهنامه و دستورالعمل مربوط به مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین و در شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب برساند، دستگاههای اجرایی ذیربط مسئول نظارت بر اجرای ضوابط و دستورالعملهای مصوب میباشند.</p>
<p>ماده ۱۲- محلهای دفن پسماندها براساس ضوابط زیست محیطی توسط وزارت کشور با هماهنگی سازمان وزارت جهاد کشاورزی تعیین خواهد شد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۲ تحت عنوان ماده ۱۳ و الحاق ۲ تبصره:</p> <p>محل استقرار اماکن و تاسیسات مدیریت پسماندها براساس «ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیتهای صنعتی و تولیدی و خدماتی» مصوب ۸ / ۳ / ۱۳۹۰ هیئت دولت، توسط کار گروهی متشکل از سازمان، وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست خواهد شد.</p> <p>تبصره ۱- شورای عالی شهر سازی و معماری موظف است در طرحهای ناحیهای جامع، مناطق مناسبی را با کاربری مدیریت پسماندها در نظر بگیرد.</p> <p>تبصره ۲- وزارت کشور موظف است اعتبارات، تسهیلات و امکانات لازم را جهت ایجاد و بهره برداری از اماکن و تاسیسات مدیریت پسماندها را فراهم نماید.</p>

<p>ماده ۱۳- مخلوط کردن پسماندهای پزشکی با پسماندها و تخلیه و پخش آن ها در محیط و یا فروش استفاده و بازیافت این نوع پسماندها ممنوع است.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۳ تحت عنوان ماده ۱۴.</p>
<p>ماده ۱۴- نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تا مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. نقل و انتقال درون مرزی پسماندهای ویژه تا آیین نامه اجرایی مصوب هیات وزیران خواهد بود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۴ تحت عنوان ماده ۱۵: نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تابع مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. نقل و انتقال پسماندهای عادی و ویژه در داخل مرزها و مابین استانهای جمهوری اسلامی ایران نیز تابع آیین نامه اجرایی است که بنا به پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی تهیه و به تصویب هیأت وزیران میرسد.</p>
<p>ماده ۱۵- تولید کنندگان آن دسته از پسماندهایی دارای یکی از ویژگی های پسماندهای ویژه نیز می باشند موظفند با بهینه سازی فرآیند و بازیابی، پسماندهای خود را به حداقل برسانند و در مواردی که حدود مجاز در آیین نامه اجرایی این قانون پیش بینی شده است، در حد مجاز نگهدارند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۵ تحت عنوان ماده ۱۶: تولید کنندگان آن دسته از پسماندهایی که دارای یکی از ویژگی های پسماندهای ویژه میباشند، موظفند با بهینه سازی فرآیند تولید محصول و اجرای روشهای بازیابی مواد، پسماندهای خود را به حد مجازی که برای آنها در آیین نامه اجرایی این قانون پیش بینی شده، رسانیده و میزان آن را حفظ نمایند.</p>
<p>ماده ۱۶- نگهداری، مخلوط کردن، جمع آوری، حمل، نقل، خرید و فروش، دفع، صدور تخلیه پسماندها در محیط بر طبق مقررات این قانون و آیین نامه اجرایی آن خواهد بود. در غیر این صورت اشخاص متخلف به حکم مراجع قضایی به جزای نقدی در بار اول پسماندها عادی از پانصد هزار (۵۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال و برای سایر پسماندها از دو میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال در صورت تکرار، هر بار دو برابر مجازات قبلی در این حکم محکوم می شوند. متخلفین از حکم ماده (۱۳) به جزای نقدی از دو میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال و در صورت تکرار به دو برابر حداکثر مجازات و در صورت تکرار مجدد هر بار به برابر مجازات بار قبل محکوم می شوند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۶ تحت عنوان ماده ۱۷ و الحاق ۲ بند: ماده ۱۷- ذخیره سازی، جمع آوری، انتقال، خرید و فروش، تفکیک، پردازش، دفع، امحا، صدور تخلیه پسماندها در محیط بر طبق ضوابط و مقررات این قانون و آیین نامه اجرایی آن خواهد بود. در صورت تخلف و عدم اجرای قانون، متخلف (اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی) به حکم مراجع قضایی: الف) برای بار اول در خصوص پسماندهای عادی به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال و برای پسماندهای ویژه برای بار اول از بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال محکوم می شوند. ب) در صورت تکرار تخلف، برای اشخاص حقیقی به مجازات درجه ۷ (حبس از نود و یک روز تا شش ماه) و برای اشخاص حقوقی علاوه بر مجازات مقرر، به مدت ۳ ماه پروانه کسب لغو میگردد.</p>
	<p>الحاق ماده ۱۸ و یک تبصره: مخلوط کردن انواع پسماندهای ویژه با پسماندهای عادی، جمع آوری و حمل غیر مجاز، تخلیه و پخش آنها در محیط، فروش، استفاده مجدد و یا بازیافت این نوع از پسماندها ممنوع و متخلف به جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰۰۰۰۰۰۰)</p>

	<p>ریال محکوم می شوند.</p> <p>تبصره: جرائم موضوع مواد ۱۸ و ۱۹ سالانه بر اساس نرخ تورم افزایش مییابد.</p>
<p>ماده ۱۷- متخلفین از حکم ماده (۱۴) این قانون موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدا اعا و یا در صورت امکان معدوم کردن در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان (مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران) با هزینه خود به نحو مناسب دفع نمایند. در غ این صورت به مجازات های مقرر در ماده (۱۶) محکوم خواهند شد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۷ تحت عنوان ماده ۱۹ و الحاق یک تبصره:</p> <p>ماده ۱۹- متخلف از حکم ماده (۱۴) این قانون در صورت عدم اثبات قصور از سوی مراجع ذیربط موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدا اعاده و یا در صورت امکان در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان (مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران) با هزینه خود به نحو مناسب و مطابق با ضوابط و روشهای مربوطه دفع و معدوم نماید. در غیر این صورت علاوه بر پرداخت هزینه های تحمیلی ناشی از مدیریت غیر اصولی این گونه پسماندها طبق نظر سازمان مدیریت پسماند به مجازاتهای مقرر در ماده (۱۶) محکوم خواهند شد.</p> <p>تبصره- در صورت اثبات قصور از سوی مراجع ذیربط، دستگاه مربوطه مکلف به پرداخت جرایم، خسارات، دفع و معدوم سازی خواهد بود.</p>
<p>ماده ۱۸- در شرایطی که آلودگی، خطر فوری برای محیط و انسان دارد، با اخطار سازمان و وزارت بهداشت، درم و آموزش پزشکی، متخلفین و عاملین آلودگی موظفند فوراً اقداماتی را که منجر به بروز آلودگی و تخریب محیط زیست می شود متوقف نموده و بلافاصله مبادرت به رفع آلودگی و پاکسازی محیط نمایند. در صورت استنکاف، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و متخلفین و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده، ملزم به رفع آلودگی و پاکسازی خواهد نمود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۸ تحت عنوان ماده ۲۰ و الحاق یک تبصره:</p> <p>در شرایطی که آلودگی به هر نحوی سلامت انسان و محیط زیست را به مخاطره اندازد، سازمان با همکاری دستگاه های اجرایی موظف است نسبت به اعلام هشدار سریع، پیگیری و الزام متخلفین و عاملین برای رفع خطر اقدام و در صورت عدم شناسایی متخلفین بلافاصله راساً مبادرت به رفع آلودگی و پاکسازی محیط نمایند.</p> <p>تبصره: در صورت استنکاف متخلفین از توقف آلوده سازی محیط، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده، ملزم به رفع آلودگی و پاکسازی خواهد نمود.</p>
<p>ماده ۱۹- در تمام جرایم ارتكابی مذکور، مرجع قضایی مرتکبین را علاوه بر پرداخت جریمه به نفع صندوق دولت، به پرداخت خسارت به اشخاص و یا جبران خسارت وارده، بنا به درخواست دستگاه مسئول محکوم خواهد نمود.</p>	<p>ماده ۲۱ جدید.</p>
<p>ماده ۲۰- خودروهای تخلیه کننده پسماند در اماکن غیرمجاز، علاوه بر مجازات های مذکور، به یک تا هفته توقیف محکوم خواهند شد.</p> <p>تبصره - در صورتی که محل تخلیه، معابر عمومی، شهر و بین شهری باشد، به حداکثر میزان توقیف محکوم خواهد شد.</p>	<p>ماده ۲۲ جدید.</p>

شوند.	
ماده ۲۱- درآمد حاصل از جرایم این قانون به حساب خزانه داری کل کشور واریز و همه ساله معادل و ج واریزی از محل اعتبارات ردیف خاصی که در قوان بودجه سنواتی پیش بینی می شود، در اختیار دستگاهها که در آیین نامه اجرایی این قانون تعیین خواهند شد، قرار خواهد گرفت تا صرف آموزش، فرهنگ سازی، اطلاع رسانی و رفع آلودگی ناشی از پسماندها، حفاظت محیط زیست و تامین امکانات لازم در جهت اجرای این قانون گردد.	الحاق یک تبصره به ماده ۲۱ (ماده ۲۳ جدید): تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری دستگاههای ذیربط موظف است حداکثر ظرف مدت ۶ ماه نسبت به تدوین و تصویب آییننامه نحوه تخصیص و هزینهکرد درآمدهای حاصله از جرایم موضوع مواد ۱۶ و ۱۷ اقدام نماید.
ماده ۲۲- آیین نامه اجرایی این قانون توسط سازمان همکاری وزارت کشور و سایر دستگاه های اجرا ذیربط حداکثر ظرف مدت شش ماه تهیه و به تصویب هیات وزیران می رسد.	پیشنهاد اصلاح ماده ۲۲ تحت عنوان ماده ۲۴: آیین نامه اجرایی این قانون توسط سازمان با همکاری سایر دستگاههای اجرایی ذیربط حداکثر ظرف مدت شش ماه بازنگری و به تصویب هیات وزیران می رسد.
ماده ۲۳- نظارت و مسئولیت بر حسن اجرای این قانون عهده سازمان میباشد.	ماده ۲۵ جدید.

اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۲۰ / ۰۲ / ۱۳۸۳	عنوان طرح
--	------------------

عنوان مصوبه شورای عالی استان ها

طرح اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۲۰ / ۰۲ / ۱۳۸۳ در سی و چهارمین اجلاس شورای

متن قانون فعلی (مصوب ۱۳۸۳)	متن اصلاحیه شورای عالی استان‌ها
<p>ماده ۱- جهت تحقق اصل پنجاهم (۵۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها و مدیریت بهینه آنها، ک وزارتخانه و سازمان‌ها و موسسات و نهادهای دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام می‌باشد و کلیه شرکت‌ها و موسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی، موظفند سیاستها و مقررات مقرر در این قانون را رعایت نمایند.</p>	<p>ماده ۱- جهت تحقق اصل پنجاهم (۵۰) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و به منظور حفظ محیط زیست کشور از آثار زیانبار پسماندها، پیشگیری و کاهش حد اکثر تولید پسماند از طریق الگوی صحیح مصرف و مدیریت بهینه آن با همکاری و جذب مشارکت عمومی، کلیه دستگاه‌های موضوع ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری و کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی، موظفند سیاستها و مقررات مقرر در این قانون را رعایت نمایند.</p>
<p>ماده ۲- عبارات و اصطلاحاتی که در این قانون به کار رفته است، دارای معانی زیر می‌باشد:</p>	<p>-</p>
<p>الف- سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست</p>	<p>-</p>
<p>ب- پسماند: به مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) گفته می‌شود که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل</p>	<p>پیشنهاد اصلاح بند (ب)- پسماند: به مواد زاید جامد، نیمه جامد، مایع (غیر از فاضلاب) و ترکیبات گازی حاصل از فرآیند مدیریت پسماند گفته می‌شود که از فعالیت اشخاص و یا</p>

فعل و انفعالات طبیعی تولید می گردد. طبقه بندی پسماند بر اساس ماهیت و منبع تولید به قرار زیر است:

طبقه بندی بر اساس ماهیت پسماند:

۱- عادی: به کلیه پسماندهای حاصل از فعالیتهای روزمره انسان و یا فعل و انفعالات طبیعی در منابع مختلف تولید گفته می شود که به دلیل نداشتن ماهیت مخاطره آمیز، نیاز به مراقبت ویژه و خاص در کلیه مراحل مدیریت نداشته لیکن لازم است بر اساس استاندارد معین و ضوابط محیط زیستی مدیریت شوند.

۲- پسماند ویژه: به کلیه پسماندهای حاصل از فعالیتهای روزمره انسان و یا فعل و انفعالات طبیعی در منابع مختلف تولید (به جز پسماندهای رادیواکتیو و پرتوزا) گفته می شود که به دلیل واجد بودن و یا بالا بودن حداقل یک از خواص قابلیت انفجار، اکسید کنندگی، قابلیت اشتعال، تحریک کنندگی، زیان رسانی، سمیت، سرطان زایی، خوردندگی، عفونت زایی، بیماریزایی، تترائیکسی، موتائیکسی، سایتوتوکسیکی، گاز زایی و تولید ترکیبات ثانویه و عوامل مشابه، باعث ایجاد مخاطرات بهداشتی و زیست محیطی گردیده و نیازمند مراقبت ویژه و خاص در کلیه مراحل مدیریت می باشند.

طبقه بندی بر اساس منبع تولید:

۱- پسماند شهری و روستایی

میتواند شامل، پسماند تولیدی در منابع خانگی و سکونت، اداری کسبایی و پیشهای (خدماتی) و تجاری، معابر و میداین عمرانی و ، و پارکهای عمومی، فضای سبز و باغبانی ساختمانی، لجنها در مجاری آب و فاضلاب، چاههای جذبی و تصفیه خانه فاضلاب باشد.

۲- پسماند صنعتی

به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیتهای صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می شود از قبیل براده ها، سرریزها و لجنهای صنعتی.

۳- پسماند کشاورزی

کشاورزی: به پسماندهای ناشی از کلیه فعالیتهای بخش کشاورزی، **زراعت، باغی،**

دامداری و شیلات گفته می شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان) محصولات فاسد یا غیرقابل مصرف، بقایای مواد مصرفی.

۴- پزشکی: به کلیه پسماندهای عفونی و زیان آور ناشی از بیمارستان ها، مراکز بهداشتی،

فعالیت انسان بوده و از نظر تولید کننده، زاید تلقی می شود.

۱- پسماندهای عادی: به کلیه پسماندهایی گفته می شود که به صورت معمول از فعالیتهای روزمره انسان ها، شهرها، روستاها و خارج از آن ها تولید می شود، از قبیل زباله های خانگی و نخاله های ساختمانی.

۲- پسماندهای پزشکی (بیمارستانی): به کلیه پسماندهای عفونی و زیان آور ناشی از بیمارستان ها، مراکز بهداشتی درمانی، آزمایشگاه های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می شود. سایر پسماندهای خطرناک بیمارستانی از شمول این تعریف خارج است.

۳- پسماندهای ویژه: به کلیه پسماندهایی گفته می شود که به دلیل بالا بودن حداقل، یکی از خواص خطرناک از قبیل سمیت، بیماری زایی، قابلیت انفجار یا اشتعال خوردندگی و مشابه آن به مراقبت ویژه نیاز داشته باشد آن دسته از پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی، کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند، جز پسماندهای ویژه محسوب می شوند.

۴- پسماندهای کشاورزی: به پسماندهای ناشی از فعالیتهای تولیدی در بخش کشاورزی گفته می شود از قبیل فضولات، لاشه حیوانات (دام، طیور و آبزیان) محصولات کشاورزی فاسد یا غیرقابل مصرف.

۵- پسماندهای صنعتی: به کلیه پسماندهای ناشی از فعالیتهای صنعتی و معدنی و پسماندهای پالایشگاهی صنایع گاز، نفت و پتروشیمی و نیروگاهی و امثال آن گفته می شود از قبیل براده ها، سرریزها و لجن های صنعتی.

	<p>درمانی، آزمایشگاه های تشخیص طبی و سایر مراکز مشابه گفته می شود.</p>
<p>ج - مدیریت اجرایی پسماند: شخصیت حقیقی یا حقوقی است که مسئول برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت عملیات اجرایی مربوط به تولید، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت، پردازش و دفع پسماندها و همچنین آموزش و اطلاع رسانی در این زمینه می باشد.</p> <p>دفع: کلیه روش های از بین بردن یا کاهش خطرات ناشی از پسماندها، از قبیل بازیافت، دفن بهداشتی، زباله سوز، پردازش: کلیه فرایندهای مکانیکی، شیمیایی بیولوژیکی که منجر به تسهیل در عملیات دفع گردد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح بند (ج) - مدیریت اجرایی پسماند: به کلیه اقدامات مرتبط با برنامه ریزی، ساماندهی، مراقبت و عملیات اجرایی مربوط به تولید، تفکیک از مبدا، جمع آوری، ذخیره سازی، جداسازی، حمل و نقل، بازیافت پردازش، دفع و یا دفن پسماند، پایش، آموزش، اطلاع رسانی و فرهنگسازی که توأم با ملاحظات زیست محیطی و بهداشت عمومی که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی انجام میگردد، گفته میشود.</p>
<p>د - منظور از آلودگی، همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ - و ماده (۱) قانون هوای پاک - مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ - است.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح بند (د) به عنوان بند (ه) جدید - منظور از آلودگی، همان تعریف مقرر در ماده (۹) قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست - مصوب ۱۳۵۳/۳/۲۸ - و ماده (۱) قانون هوای پاک - مصوب ۱۳۹۶/۴/۲۵ - است.</p>
<p>تبصره ۱ - پسماندهای پزشکی و نیز بخشی از پسماندهای عادی، صنعتی و کشاورزی که نیاز به مدیریت خاص دارند، جز پسماندهای ویژه محسوب میشوند.</p> <p>تبصره ۲ - فهرست پسماندهای ویژه از طرف سازمان همکاری دستگاه های ذیربط تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست، خواهد رسید.</p> <p>تبصره ۳ - پسماندهای ویژه پرتوزا، تابع قوانین و مقررات مربوط به خود میباشند.</p> <p>تبصره ۴ - لجن های حاصل از تصفیه فاضلاب های شهر و تخلیه چاه های جذبی فاضلاب خانگی در صورتی خشک یا کم رطوبت باشند، در دسته پسماندهای عادی قرار خواهند گرفت.</p>	<p>پیشنهاد حذف تبصره ها از ذیل ماده ۲ مرتبط با تعاریف، و الحاق یک ماده واحده مستقل با محوریت پسماندهای ویژه که شامل کلیه موارد مرتبط با مدیریت پسماندهای پزشکی، صنعتی و کشاورزی و نیز آن بخش از عادی که ویژه تلقی میشود، باشد:</p> <p>ماده ۳ الحاقی - سازمان موظف است با همکاری دستگاه های اجرایی ذیربط نسبت به طبقه بندی، شناسایی و فهرست بندی انواع پسماند ویژه بر حسب منابع تولید اقدام و حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب قانون فهرست آن را جهت تصویب به شورای عالی حفاظت محیط زیست ارایه نماید.</p> <p>تبصره ۱ - لجنهای حاصل از بسترکانالهای روباز و تصفیه خانههای شهری، روستایی، صنعتی، کشاورزی، و تخلیه چاههای جذبی فاضلاب خانگی با محتوای بالای ۶۰ درصد رطوبت از شمول این قانون مستثنی بوده و میبایست مطابق با قوانین و مقررات مربوطه توسط وزارت نیرو مدیریت گردند.</p> <p>تبصره ۲ - ترکیبات گازی حاصل از اماکن، تاسیسات و تجهیزات مدیریت اجرایی پسماند مشمول این قانون بوده و سایر آلودگی های ناشی از این ترکیبات می بایست مطابق با قوانین و مقررات مربوطه توسط سازمان و دیگر دستگاه های اجرایی ذکر شده در قانون کنترل آلودگی هوا مدیریت گردند.</p>
<p>ماده ۳ - موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۳ با عنوان ماده ۴: سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران موظف است با همکاری سازمان و دستگاه های اجرایی ذیربط، استاندارد کیفی و بهداشتی</p>

<p>پزشکی و سایر دستگاه‌ها حسب مورد، استاندارد کیفی و بهداشت محصولات و مواد بازیافتی و استفاده از مجاز آن‌ها را تهیه نماید.</p>	<p>محصولات و مواد بازیافتی و استفاده مجاز از آنها و نیز استانداردهای اجرایی شامل احداث، بهره‌برداری و نگهداری از اماکن، تاسیسات، تجهیزات و ماشین‌آلات مدیریت پسماند را ظرف مدت حداکثر یکسال از تاریخ تصویب این قانون تهیه و ابلاغ نماید.</p>
<p>ماده ۴- دستگاه‌های اجرایی ذیربط موظفند جهت بازیافت و دفع پسماندها، تدابیر لازم را به ترتیبی که آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون مشخص خواهد شد اتخاذ نمایند. آیین‌نامه اجرایی مذکور می‌بایستی برگزیده موارد زیر نیز باشد:</p> <p>۱. مقررات تنظیم شده موجب گردد تا تولید و مصرف پسماند کمتری ایجاد نماید.</p> <p>۲. تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که بازیافت آن‌ها سهل‌تر است، فراهم شود و تولید و واردات محصولاتی که دفع یا بازیافت پسماند آن مشکل‌تر است، محدود شود.</p> <p>۳. تدابیری اتخاذ شود که استفاده از مواد اولیه بازیافتی تولید گسترش یابد.</p> <p>۴- مسئولیت تامین و پرداخت بخشی از هزینه‌های بازیافت بر عهده تولیدکنندگان محصولات قرار گیرد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۴ تحت عنوان ماده ۵ و الحاق بندهای (ه الی ح) و یک تبصره به این ماده</p> <p>ماده ۴- دستگاه‌های اجرایی ذیربط موظفند جهت بازیافت و دفع پسماندها، تدابیر لازم را به ترتیب ذیل اتخاذ نمایند.</p> <p>الف- تصویب ضوابط و دستورالعمل‌های اجرایی مورد نیاز موجب تولید و مصرف پسماند کمتری گردد.</p> <p>ب- تسهیلات لازم برای تولید و مصرف کالاهایی که بازیافت آن‌ها سهل‌تر است، فراهم و تولید و واردات محصولاتی که دفع یا بازیافت پسماند آن‌ها مشکل‌تر است، محدود شود.</p> <p>ج- استفاده از مواد اولیه بازیافتی در تولید گسترش یابد.</p> <p>د- مسئولیت تامین و پرداخت بخشی از هزینه‌های بازیافت بر عهده تولیدکنندگان محصولات قرار گیرد.</p> <p>ه- متولی و ضمانت اجرای در کلیه فرآیندهای مدیریت اجرایی پسماندهای عادی و ویژه اعم از شهری، کشاورزی، صنعتی و پزشکی، از تولید تا جمع‌آوری، پردازش، دفع و بازیافت تبیین گردد.</p> <p>و- نحوه تحقق مدیریت اجرایی آن بخش از پسماندهای شهری، صنعتی و کشاورزی که ویژه تلقی می‌شود، تعیین گردد.</p> <p>ز- عملیات تفکیک از مبدا در کلیه سطوح اعم از خانگی، اماکن عمومی، دستگاه‌های اجرایی، شرکتها و موسسات خصوصی صورت پذیرد.</p> <p>ح- ضوابطی به منظور حداکثرسازی بازیافت پسماندها و حداقل سازی دفن پسماندها تبیین گردد و در کلیه مراحل مدیریت پسماند از فناوری روز دنیا به جهت بهبود مدیریت اجرایی پسماند استفاده شود.</p> <p>تبصره- سازمان مکلف است نسبت به پایش سالانه و اصلاح و بازنگری مقررات و دستورالعمل‌های مربوطه با لحاظ تکنولوژیهای روز، اقدام نماید.</p>
<p>ماده ۵- مدیریت‌های اجرایی پسماندها موظفند براساس معیارها و ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی تحت نظارت آن‌ها تامین و تضمین شود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۵ تحت عنوان ماده ۶ جدید</p> <p>ماده ۶: به منظور مدیریت اجرایی پسماندها کلیه دستگاهها موظفند براساس دستورالعمل اجرایی که از سوی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ظرف مدت ۶ ماه تدوین و ابلاغ می‌گردد، ترتیبی اتخاذ نمایند تا سلامت، بهداشت و ایمنی عوامل اجرایی و محیط</p>

	<p>زیست تحت نظارت آن ها تامین و تضمین شود.</p>
<p>ماده ۶- سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران سایر رسانه هایی که نقش اطلاع رسانی دارند و همچنین دستگاه های آموزشی و فرهنگی، موظفند جهت اطلاع رسانی و آموزش، جداسازی صحیح، جمع آوری بازیافت پسماندها، اقدام و با سازمان ها و مسئولین مربوط همکاری نمایند.</p>	<p>-</p>
<p>تبصره - وزارتخانه های جهاد کشاورزی، صنایع و معادن کشور و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به منظور کاهش پسماندهای کشاورزی، موظفند نسبت به اطلاع رسانی و آموزش روستاییان و تولید کنندگان، اقدام را به عمل آورند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۶ تحت عنوان ماده ۷ و اصلاح تبصره و الحاق ۲ تبصره:</p> <p>ماده ۷- سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران با همکاری کلیه دستگاههای آموزشی و فرهنگی و دستگاههای مکلف در این قانون موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه پس از تصویب این قانون، ساز و کار اجرایی مرتبط با اطلاع رسانی و آموزش در حوزه تفکیک، جمع آوری، بازیافت پسماندها و توسعه کسب و کار برای استفاده مجدد از مواد بازیافتی را تدوین و به تصویب وزارت کشور برساند.</p> <p>تبصره ۱- سازمان صدا و سیما موظف است درخواستهای تبلیغاتی، آموزشی و اطلاع رسانی در حوزه مدیریت پسماند را با لحاظ حداقل ۵۰ درصد تخفیف در تولید، پخش و انتشار در اولویت اجرایی خود قرار دهند.</p> <p>تبصره ۲: وزارت کشور، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، جهاد کشاورزی، صنعت، معدن و تجارت و کلیه شهرداریها و دهیاری ها موظفند به منظور کاهش پسماندهای شهری و روستایی، صنعتی، کشاورزی و پزشکی، عادی و ویژه نسبت به اطلاع رسانی و آموزش تولید و مصرف کنندگان، اقدام لازم را به عمل آورند.</p> <p>تبصره ۳: کلیه دستگاههای اجرایی موظفند به منظور کاهش تولید پسماند در محدوده اجرایی خود نسبت به اطلاع رسانی و آموزش کارکنان و مراجعین مربوطه اقدام لازم را به عمل آورند.</p>
<p>ماده ۷- مدیریت اجرایی کلیه پسماندها غیر از صنعتی ویژه در شهرها و روستاها و حریم آن ها به عهده شهرداری و دهیاری ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری ها و دهیاری ها به عهده بخشداران می باشد مدیریت اجرایی پسماندهای صنعتی ویژه به عهده تولید کننده خواهد بود. در صورت تبدیل آن به پسماند عادی به عهده شهرداری ها، دهیاری ها و بخشداران خواهد بود.</p> <p>تبصره - مدیریت های اجرایی می توانند تمام یا بخشی</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۷ تحت عنوان ماده ۸ اصلاح تبصره آن:</p> <p>ماده ۸: مدیریت اجرایی کلیه پسماندهای تولیدی از منابع شهری/روستایی، کشاورزی و صنعتی در شهرها و روستاها و حریم آن ها به عهده شهرداری و دهیاری ها و در خارج از حوزه و وظایف شهرداری ها و دهیاری ها به عهده بخشداران می باشد.</p> <p>تبصره - شهرداری، دهیاری، بخشداران در خصوص پسماند عادی و ویژه می توانند تمام یا بخشی از عملیات مربوط به جمع آوری، جداسازی و دفع پسماندها را به پیمانکارانی (اشخاص حقیقی و حقوقی) که دارای تاییدیه فنی و زیست محیطی از مراجع ذیصلاح بوده از طریق مناقصه واگذار نمایند.</p>

<p>عملیات مربوط به جمع آوری، جداسازی و دفع پسماند را به اشخاص حقیقی و حقوقی واگذار نمایند.</p>	
<p>ماده ۸- مدیریت اجرایی می تواند هزینه های مدیری پسماندها را از تولید کننده پسماند با تعرفه ای که ط دستورالعمل وزارت کشور توسط شوراهای اسلامی حسب نوع پسماند تعیین می شود، دریافت نموده و فقط صرف هزینه های مدیریت پسماند نماید.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۸ تحت عنوان ماده ۹ و الحاق ۲ تبصره:</p> <p>ماده ۹: شهرداریها، دهیارها و بخشدارها موظفند بهای خدمات مرتبط با مدیریت پسماندها را از تولید کننده پسماند طبق تعرفه پیشنهادی شوراهای اسلامی شهر و روستا و دستورالعمل ابلاغی وزارت کشور بر حسب نوع پسماند، دریافت نموده و هزینههای دریافت شده را صرفاً جهت مدیریت پسماند مصرف نمایند.</p> <p>تبصره ۱: دستگاههای اجرایی موظف در این قانون، مکلفند ساز و کار و سیاستهای تشویقی به منظور تفکیک از مبدا در واحدهای مختلف تولیدی را تنظیم و اعمال نمایند.</p> <p>تبصره ۲: در صورت تصویب تعرفه به میزان کمتر از تعرفه تعیین شده، شوراهای اسلامی شهر و روستا موظف به تامین ما به التفاوت این تعرفه از محل منابع درآمدی شهرداریها و پیش بینی آن در بودجه سالانه شهرداری میباشند.</p>
<p>ماده ۹- وزارت کشور با هماهنگی سازمان، موظف است برنامه ریزی و تدابیر لازم برای جداسازی پسماندها عادی را به عمل آورده و برنامه زمان بندی آن را تدوین نماید. مدیریت های اجرایی مندرج در ماده (۷) این قانون موظفند در چارچوب برنامه فوق و در مهلتی که در آیین نامه اجرایی این قانون، پیش بینی می شود، کما پسماندهای عادی را به صورت تفکیک شده جمع آوری و باز یافت یا دفن نمایند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۹ تحت عنوان ماده ۱۰ و الحاق یک تبصره:</p> <p>سازمان با همکاری سایر دستگاههای اجرایی ذیربط، موظف اند بر اساس کلیه ملاحظات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و زیست محیطی، نسبت به تدوین برنامه راهبردی جامع مدیریت پسماند کشور (شامل تولید، ذخیره سازی، جمع آوری، جدا سازی حمل و نقل، باز یافت، پردازش و دفع) به تفکیک استانی و با لحاظ شرایط اقلیمی و مقتضیات محلی حداکثر ظرف مدت یکسال اقدام و اصلاحات مورد نیاز را در آیین نامه اجرایی این قانون اعمال نماید.</p> <p>تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است اعتبارات لازم برای اجرای برنامه موضوع این ماده را در بودجه سنواتی لحاظ نماید.</p>
<p>ماده ۱۰- وزارت کشور موظف است در اجرای وظایف مندرج در این قانون، ظرف مدت شش ماه پس از تصویب این قانون، نسبت به تهیه دستورالعمل تشکیلات ساماندهی مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداری و دهیاری ها و بخشدارها اقدام نماید.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۰ تحت عنوان ماده ۱۱:</p> <p>وزارت کشور موظف است حداکثر ظرف مدت شش ماه پس انجام مطالعات راهبردی، نسبت به تدوین دستورالعمل ساماندهی تشکیلات و مدیریت اجرایی پسماندها در شهرداریها، دهیارها و بخشدارها اقدام نماید.</p>
<p>ماده ۱۱- سازمان موظف است با همکاری وزارتخانه ها بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (در مورد پسماندها پزشکی)، صنایع و معادن، نیرو و نفت (در مورد پسماندهای صنعتی و معدنی)، جهاد کشاورزی (در مورد پسماندهای کشاورزی) ضوابط و روش های مربوط</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۱ تحت عنوان ماده ۱۲:</p> <p>سازمان موظف است با همکاری دستگاههای اجرایی ذیربط ظرف مدت حداکثر ۶ ماه از تصویب این قانون، ضوابط، شیوهنامه و دستورالعمل مربوط به مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین و در شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب برساند، دستگاههای اجرایی</p>

<p>مدیریت اجرایی پسماندها را تدوین و در شورای عالی حفاظت محیط زیست به تصویب برساند، وزارتخانه ها مذکور مسئول نظارت بر اجرای ضوابط و روش ها مصوب هستند.</p>	<p>ذریبست مسئول نظارت بر اجرای ضوابط و دستورالعملهای مصوب میباشند.</p>
<p>ماده ۱۲- محل‌های دفن پسماندها براساس ضوابط زیست محیطی توسط وزارت کشور با هماهنگی سازمان وزارت جهاد کشاورزی تعیین خواهد شد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۲ تحت عنوان ماده ۱۳ و الحاق ۲ تبصره: محل استقرار اماکن و تاسیسات مدیریت پسماندها براساس «ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیتهای صنعتی و تولیدی و خدماتی» مصوب ۸/ ۳/ ۱۳۹۰ هیئت دولت، توسط کارگروهی متشکل از سازمان، وزارت کشور، وزارت راه و شهرسازی، وزارت صنعت، معدن و تجارت و وزارت جهاد کشاورزی تعیین و به تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست خواهد شد. تبصره ۱- شورای عالی شهرسازی و معماری موظف است در طرحهای ناحیههای جامع، مناطق مناسبی را با کاربری مدیریت پسماندها در نظر بگیرد. تبصره ۲- وزارت کشور موظف است اعتبارات، تسهیلات و امکانات لازم را جهت ایجاد و بهره برداری از اماکن و تاسیسات مدیریت پسماندها را فراهم نماید.</p>
<p>ماده ۱۳- مخلوط کردن پسماندهای پزشکی با پسماندها و تخلیه و پخش آن ها در محیط و یا فروش استفاده و بازیافت این نوع پسماندها ممنوع است.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۳ تحت عنوان ماده ۱۴.</p>
<p>ماده ۱۴- نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تا مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. نقل و انتقال درون مرزی پسماندهای ویژه تا آیین نامه اجرایی مصوب هیات وزیران خواهد بود.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۴ تحت عنوان ماده ۱۵: نقل و انتقال برون مرزی پسماندهای ویژه تابع مقررات کنوانسیون بازل و با نظارت مرجع ملی کنوانسیون خواهد بود. نقل و انتقال پسماندهای عادی و ویژه در داخل مرزها و مابین استانهای جمهوری اسلامی ایران نیز تابع آیین نامه اجرایی است که بنا به پیشنهاد وزارت راه و شهرسازی تهیه و به تصویب هیأت وزیران میرسد.</p>
<p>ماده ۱۵- تولید کنندگان آن دسته از پسماندهایی دارای یکی از ویژگی های پسماندهای ویژه نیز می باشند موظفند با بهینه سازی فرآیند و بازیابی، پسماندهای خود را به حداقل برسانند و در مواردی که حدود مجاز در آیین نامه اجرایی این قانون پیش بینی شده است، در حد مجاز نگهدارند.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۵ تحت عنوان ماده ۱۶: تولید کنندگان آن دسته از پسماندهایی که دارای یکی از ویژگی های پسماندهای ویژه میباشند، موظفند با بهینه سازی فرآیند تولید محصول و اجرای روشهای بازیابی مواد، پسماندهای خود را به حد مجازی که برای آنها در آیین نامه اجرایی این قانون پیش بینی شده، رسانیده و میزان آن را حفظ نمایند.</p>
<p>ماده ۱۶- نگهداری، مخلوط کردن، جمع آوری، حمل، نقل، خرید و فروش، دفع، صدور تخلیه پسماندها در محیط بر طبق مقررات این قانون و آیین نامه اجرایی آن</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۶ تحت عنوان ماده ۱۷ و الحاق ۲ بند: ماده ۱۷- ذخیره سازی، جمع آوری، انتقال، خرید و فروش، تفکیک، پردازش، دفع، امحاء، صدور تخلیه پسماندها در محیط بر طبق ضوابط و مقررات این قانون و آیین نامه اجرایی آن</p>

<p>خواهد بود. در غیر این صورت اشخاص متخلف به حکم مراجع قضایی به جزای نقدی در بار اول پسماندها عادی از پانصد هزار (۵۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال و برای سایر پسماندها از دو میلیون (۲۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال در صورت تکرار، هر بار دو برابر مجازات قبلی در این محکوم می شوند. متخلفین از حکم ماده (۱۳) به جزای نقدی از دو میلیون (۲۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال و در صورت تکرار به دو برابر حداکثر مجازات و در صورت تکرار مجدد هر بار به برابر مجازات بار قبل محکوم می شوند.</p>	<p>خواهد بود. در صورت تخلف و عدم اجرای قانون، متخلف (اعم از اشخاص حقیقی و حقوقی) به حکم مراجع قضایی:</p> <p>الف) برای بار اول در خصوص پسماندهای عادی به جزای نقدی از ده میلیون (۱۰۰۰۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰۰۰۰۰۰) ریال و برای پسماندهای ویژه برای بار اول از بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰۰۰۰۰۰) ریال محکوم می شوند.</p> <p>ب) در صورت تکرار تخلف، برای اشخاص حقیقی به مجازات درجه ۷ (حبس از نود و یک روز تا شش ماه) و برای اشخاص حقوقی علاوه بر مجازات مقرر، به مدت ۳ ماه پروانه کسب لغو میگردد.</p>
	<p>الحاق ماده ۱۸ و یک تبصره:</p> <p>مخلوط کردن انواع پسماندهای ویژه با پسماندهای عادی، جمع آوری و حمل غیر مجاز، تخلیه و پخش آنها در محیط، فروش، استفاده مجدد و یا بازیافت این نوع از پسماندها ممنوع و متخلف به جزای نقدی از بیست میلیون (۲۰۰۰۰۰۰۰) ریال تا پانصد میلیون (۵۰۰۰۰۰۰۰) ریال محکوم می شوند.</p> <p>تبصره: جرائم موضوع مواد ۱۸ و ۱۹ سالانه بر اساس نرخ تورم افزایش مییابد.</p>
<p>ماده ۱۷- متخلفین از حکم ماده (۱۴) این قانون موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدا اعا و یا در صورت امکان معدوم کردن در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان (مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران) با هزینه خود به نحو مناسب دفع نمایند. در صورت به مجازات های مقرر در ماده (۱۶) محکوم خواهند شد.</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۷ تحت عنوان ماده ۱۹ و الحاق یک تبصره:</p> <p>ماده ۱۹- متخلف از حکم ماده (۱۴) این قانون در صورت عدم اثبات قصور از سوی مراجع ذیربط موظفند پسماندهای مشمول کنوانسیون بازل را به کشور مبدا اعاده و یا در صورت امکان در داخل تحت نظارت و طبق نظر سازمان (مرجع ملی کنوانسیون مذکور در ایران) با هزینه خود به نحو مناسب و مطابق با ضوابط و روشهای مربوطه دفع و معدوم نماید. در غیر این صورت علاوه بر پرداخت هزینه های تحمیلی ناشی از مدیریت غیر اصولی این گونه پسماندها طبق نظر سازمان مدیریت پسماند به مجازاتهای مقرر در ماده (۱۶) محکوم خواهند شد.</p> <p>تبصره- در صورت اثبات قصور از سوی مراجع ذیربط، دستگاه مربوطه مکلف به پرداخت جرایم، خسارات، دفع و معدوم سازی خواهد بود.</p>
<p>ماده ۱۸- در شرایطی که آلودگی، خطر فوری برای محیط و انسان دارد، با اخطار سازمان و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، متخلفین و عاملین آلودگی موظفند فوراً اقداماتی را که منجر به بروز آلودگی و تخریب محیط زیست می شود متوقف نموده و بلافاصله مبادرت</p>	<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۱۸ تحت عنوان ماده ۲۰ و الحاق یک تبصره:</p> <p>در شرایطی که آلودگی به هر نحوی سلامت انسان و محیط زیست را به مخاطره اندازد، سازمان با همکاری دستگاه های اجرایی موظف است نسبت به اعلام هشدار سریع، پیگیری و الزام متخلفین و عاملین برای رفع خطر اقدام و در صورت عدم شناسایی متخلفین بلافاصله</p>

<p>راسا مبادرت به رفع آلودگی و پاکسازی محیط نمایند.</p> <p>تبصره: در صورت استنکاف متخلفین از توقف آلوده سازی محیط، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده، ملزم به رفع آلودگی و پاکسازی خواهد نمود.</p>	<p>به رفع آلودگی و پاکسازی محیط نمایند. در صورت استنکاف، مرجع قضایی خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و متخلفین و عاملین را علاوه بر پرداخت جریمه تعیین شده، ملزم به رفع آلودگی و پاکسازی خواهد نمود.</p>
<p>ماده ۲۱ جدید.</p>	<p>ماده ۱۹- در تمام جرایم ارتكابی مذکور، مرجع قضایی مرتکبین را علاوه بر پرداخت جریمه به نفع صندوق دولت، به پرداخت خسارت به اشخاص و یا جبر خسارت وارده، بنا به درخواست دستگاه مسئول محکوم خواهد نمود.</p>
<p>ماده ۲۲ جدید.</p>	<p>ماده ۲۰- خودروهای تخلیه کننده پسماند در اماکن غیرمجاز، علاوه بر مجازات های مذکور، به یک تا هفته توقیف محکوم خواهند شد.</p> <p>تبصره - در صورتی که محل تخلیه، معابر عمومی، شهر و بین شهری باشد، به حداکثر میزان توقیف محکوم شوند.</p>
<p><u>الحاق یک تبصره به ماده ۲۱ (ماده ۲۳ جدید):</u></p> <p>تبصره: سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری دستگاههای ذیربط موظف است حداکثر ظرف مدت ۶ ماه نسبت به تدوین و تصویب آییننامه نحوه تخصیص و هزینهکرد درآمدهای حاصله از جرایم موضوع مواد ۱۶ و ۱۷ اقدام نماید.</p>	<p>ماده ۲۱- درآمد حاصل از جرایم این قانون به حساب خزانه داری کل کشور واریز و همه ساله معادل و جریز واریزی از محل اعتبارات ردیف خاصی که در قوانین بودجه سنواتی پیش بینی می شود، در اختیار دستگاهها که در آیین نامه اجرایی این قانون تعیین خواهند شد، قرار خواهد گرفت تا صرف آموزش، فرهنگ سازی، اطلاع رسانی و رفع آلودگی ناشی از پسماندها، حفاظت محیط زیست و تامین امکانات لازم در جهت اجرای این قانون گردد.</p>
<p>پیشنهاد اصلاح ماده ۲۲ تحت عنوان ماده ۲۴:</p> <p>آیین نامه اجرایی این قانون توسط سازمان با همکاری سایر دستگاههای اجرایی ذیربط حداکثر ظرف مدت شش ماه بازنگری و به تصویب هیات وزیران می رسد.</p>	<p>ماده ۲۲- آیین نامه اجرایی این قانون توسط سازمان همکاری وزارت کشور و سایر دستگاه های اجرایی ذیربط حداکثر ظرف مدت شش ماه تهیه و به تصویب هیات وزیران می رسد.</p>
<p>ماده ۲۵ جدید.</p>	<p>ماده ۲۳- نظارت و مسئولیت بر حسن اجرای این قانون عهده سازمان میباشد.</p>

اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۲۰ / ۰۲ / ۱۳۸۳	عنوان طرح
---	-----------

عنوان مصوبه شورای عالی استان ها

طرح اصلاح قانون مدیریت پسماند مصوب ۲۰ / ۰۲ / ۱۳۸۳ در سی و چهارمین اجلاس شورای عالی استان ها مورخ ۲۲ / ۰۵ / ۱۳۹۹ به تصویب رسید.

معاونت حقوقی ریاست جمهوری
معاونت حقوقی و امور قانونی و مقررات
معاونت تدوین شرح و ابصار قوانین

هیأت رئیسه محترم مجلس شورای اسلامی

احتراماً، در اجرای قانون آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی و ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح

قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵ نظر معاونت قوانین در مورد طرح: اصلاح قانون مدیریت

پسماند مصوب ۱۳۸۳/۰۲/۲۰ تقدیم می‌شود.

معاون قوانین

معاونت تدوین و تنقیح قوانین و مقررات
جمهوری اسلامی ایران

نظر اداره کل تدوین قوانین

معاون محترم قوانین

احتراماً در اجرای بندهای (۲) و (۴) ماده (۴) تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵ نظر این اداره کل

به شرح زیر تقدیم می شود:

۱- سابقه تقدیم: ماده ۱۳۰ قبلاً تقدیم نگردیده است

قبلاً در جلسه علنی شماره مورخ تقدیم و در تاریخ در

کمیسیون

صحن

(موضوع اصل ۸۵ قانون اساسی) رد شده و اینک با:

با تغییر اساسی با تقاضای کتبی ۵۰ نفر از نمایندگان (مشروط به تصویب مجلس)

بدون تغییر اساسی پیش از انقضاء شش ماه

با تقاضای کتبی کمتر از ۵۰ نفر از نمایندگان با انقضاء شش ماه

مجدداً قابل پیشنهاد به مجلس می باشد می باشد

۲- در اجرای بند (۲) ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور:

رعایت شده است.

رعایت شده است (با نظر کارشناسی) در طرح تقدیمی آیین نگارش قانونی و ویرایش ادبی

رعایت نشده است، دلایل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.

۳- از نظر آیین نامه داخلی مجلس (شکلی)

الف- ماده ۱۳۱-

اول- حداقل امضا لازم (۱۵ نفر) دارد ندارد

دوم- موضوع و عنوان مشخص دارد ندارد

سوم- دلایل لزوم تهیه و پیشنهاد در مقدمه دارد ندارد

چهارم- موادی متناسب با اصل موضوع و عنوان دارد ندارد

ب- ماده ۱۳۸-

یک موضوع است و پیشنهاد آن به عنوان مواد متعدد

بیش از یک موضوع ماده واحده

مواجهه با ایراد نمی باشد.

می باشد.

۴- در اجرای بند (۴) ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵:

اول: از نظر قانون اساسی؛

- طرح تقدیمی با قانون اساسی به طور کلی مغایرت ندارد.
- دارد. اصول مغایر به ضمیمه تقدیم می شود.

دوم: از نظر سیاست های کلی نظام و سند چشم انداز؛

- طرح تقدیمی با سیاست های کلی نظام و سند چشم انداز مغایرت ندارد.
- دارد. اصول مغایر به ضمیمه تقدیم می شود.

سوم: از نظر قانون برنامه؛

- طرح تقدیمی با قانون برنامه مغایرت ندارد.
- دارد. دلیل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.

چهارم: از نظر آیین نامه داخلی مجلس (ماهوی)؛

- الف- ماده ۱۴۰- رعایت اصل هفتاد و پنجم قانون اساسی شده است.
- نشده است. دلیل مغایرت به ضمیمه تقدیم می شود.
- ب- ماده ۱۸۱- موجب اصلاح یا تغییر برنامه مصوب نمی شود
- می شود
- و نیاز به ۲/۳ رای نمایندگان ندارد.
- دارد.

تعداد ..... برگ اظهار نظر به ضمیمه تقدیم می شود.

مدیر کل تدوین قوانین

-
- ۵- طرح تقدیمی از حیث پیشگیری از وقوع جرم با بند (۵) اصل (۱۵۶) قانون اساسی مغایرت ندارد.
- دارد.

معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه

ضمیمه نظر اداره کل تدوین قوانین

بیان مستندات و دلایل مغایرت:

در رابطه با طرح تقدیمی آیین نگارش قانونی و ویرایش ادبی: ۱- متن طرح حاضر به چند دلیل خلاف اصول نگارش متون قانونی تدوین شده است:

الف- در صورتی که اصلاح به عمل آمده در ماده، جزئی باشد مانند تغییر کلمه‌ای یا اصلاح عبارتی؛ از بازنویسی کل آن باید خودداری شود به عنوان مثال ماده (۱).

ب- لازم است دستورات اصلاحی قبل از متن مواد به صورت صریح و در مقام انشاء نوشته شوند، به عنوان مثال:

ماده ۲- بندهای «ب» و «ج» ماده (۲) قانون به شرح زیر اصلاح و یک بند به عنوان بند «ه» به آن الحاق می‌شود...

ج- در مواد زیادی تعیین جزئیات به دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌ها واگذار شده است؛ مانند مواد (۳)، (۴)، «الف» ماده (۵)، (۶)، (۷)، تبصره (۱) ماده (۹)، (۱۰)، (۱۱) و (۱۵). ارجاع مکرر به آیین‌نامه خلاف شئون قانونی است.

د- با توجه به اینکه مطابق طرح پیشنهادی، شماره مواد تغییر کرده است، لذا لازم است این نکته در شماره مواد مذکور در متن مواد در نظر گرفته شود؛ مانند عبارت «مواد (۱۸) و (۱۹)» در ماده (۱۸)، عبارات «ماده (۱۴)» و «ماده (۱۶)» در ماده (۱۹) و عبارت «مواد ۱۶ و ۱۷» در تبصره ماده (۲۳).

ه- باید قبل از هر ماده اصلاحی، شماره آن به صورت صحیح ذکر شود، در برخی موارد این عبارت ذکر نشده است و در برخی موارد به اشتباه ذکر شده است نظیر ماده (۵) جدید که به صورت «ماده ۴» ذکر شده است.

و- در متن طرح از عبارات کلی و مبهم استفاده شده است: «استفاده از فناوری‌های روز دنیا» در ماده (۵)، «اقدام لازم برای اطلاع‌رسانی» در تبصره‌های (۲) و (۳) ماده (۷)، «اعمال و تنظیم ساز و کار تشویقی» در تبصره (۱) ماده (۹).

ز- به جز ماده (۲۴) که تکلیف آیین‌نامه اصلی قانون را روشن نموده است، تکلیف آیین‌نامه‌های سایر مواد که در گذشته تصویب شده‌اند، روشن نشده است نظیر ماده (۱۴) طرح.

۲- در ماده (۲):

الف- جهت سهولت استناد مناسب است اجزای بند «ب» شماره‌گذاری شوند.

ب- در بند «ب» جزء ۲) استفاده از عبارات «تراژنیک، موتازنیک، سایتوتوکسیکی» خلاف اصل پانزدهم قانون اساسی است.

ج- در طرح پیشنهاد شده است که بند «د» به عنوان بند «ه» لحاظ شود، در حالیکه به این ترتیب این ماده فاقد بند «د» خواهد شد.

۳- عبارت «پس از تصویب این قانون» در مواد (۳) و (۷) جدید زائد است و باید حذف شود. وفق قاعده عمومی مندرج در ماده (۲) قانون مدنی زمان آغاز آثار قانون، تاریخ لازم‌الاجرا شدن آن است و نه زمان تصویب.

۴- عبارت «مطابق قوانین و مقررات مربوطه» در تبصره‌های (۱) و (۲) ماده (۳) موجب ابهام می‌شود. قوانین مدنظر باید بطور دقیق، احصاء و ذکر شوند و نباید به‌طور کلی به قوانین ارجاع داد. همچنین در تبصره (۲) این ماده باید عبارت «قانون کنترل آلودگی هوا» به عبارت «قانون نحوه جلوگیری از آلودگی هوا مصوب ۴/۲/۱۳۷۴» اصلاح شود.

۵- با توجه به ماده (۱) قانون تقویت و توسعه نظام استاندارد در ماده (۴) عبارت «سازمان استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران» به عبارت «سازمان ملی استاندارد ایران» اصلاح شود.

۶- در مواد (۲۱)، (۲۲) و (۲۵) جدید لازم است به صراحت ذکر شود که متن کدام ماده قانون باید ذیل آنها درج شود.

معاونت حقوقی ریاست جمهوری
پایگاه اطلاع رسانی قوانین و مقررات
معاونت تدوین شرح و ابصار قوانین و مقررات

نظر اداره کل اسناد و تنقیح قوانین

معاون محترم قوانین

احتراماً در اجرای بندهای (۱) و (۳) ماده (۴) قانون تدوین و تنقیح قوانین و مقررات کشور مصوب ۱۳۸۹/۳/۲۵ نظر این اداره کل به شرح زیر تقدیم می‌شود:

۱. در اجرای بند (۱):

- الف- در خصوص طرح تقدیمی قوانین متعارض
- وجود ندارد
- وجود دارد که به شرح ضمیمه تقدیم می‌شود.
- ب- در خصوص طرح تقدیمی قوانین مرتبط
- وجود ندارد
- وجود دارد که به شرح ضمیمه تقدیم می‌شود.

۲. در اجرای بند (۳):

با عنایت به بررسی‌های به عمل آمده قانونگذاری در این موضوع

- لازم است.
- لازم نیست.

تعداد ..... برگ سوابق قانونی و نظر اداره کل به ضمیمه تقدیم می‌شود.

مدیر کل اسناد و تنقیح قوانین

ضمیمه نظر اداره کل اسناد و تنقیح قوانین

نظر اداره کل به انضمام سوابق قانونی

الف- نظر اداره کل

--

ب- سوابق قانونی

--

معاونت حقوقی و امور مجلس
معاونت حقوقی ریاست جمهوری
معاونت حقوقی و امور مجلس
معاونت حقوقی و امور مجلس